

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ GIÁO DỤC

NGUYỄN VĂN THƯỜNG*

Chủ tịch Hồ Chí Minh là nhà lãnh tụ thiên tài của cách mạng Việt Nam, danh nhân văn hóa thế giới, anh hùng giải phóng dân tộc, đồng thời là nhà giáo dục vĩ đại. Tư tưởng giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh là một hệ thống những luận điểm khoa học, toàn diện, nhất quán có vai trò hết sức to lớn chỉ đạo toàn bộ quá trình xây dựng, phát triển của nền giáo dục cách mạng Việt Nam. Nghiên cứu, vận dụng đúng đắn, sáng tạo những tư tưởng giáo dục của Người vào thực tiễn giáo dục của đất nước luôn là vấn đề có ý nghĩa cơ bản, cấp thiết trong mọi điều kiện, hoàn cảnh của thực tiễn giáo dục cách mạng Việt Nam.

Tư tưởng giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh được hình thành, phát triển trên những nền tảng vững chắc cả về lý luận và thực tiễn. Đó là sự kế thừa, phát triển truyền thống văn hóa và tư tưởng giáo dục của dân tộc, tinh hoa tư tưởng giáo dục tiến bộ trên thế giới, tư tưởng giáo dục của chủ nghĩa Mác - Lênin, là sự đúc kết từ thực tiễn hoạt động cách mạng, thực tiễn hoạt động giáo dục và thực tiễn tự học, tự giáo dục - rèn luyện của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Điều này đảm bảo cho hệ thống tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh có tính cách mạng, tính khoa học sâu sắc, có giá trị to lớn cả về lý luận và thực tiễn.

Tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh bao gồm hệ thống những luận điểm cơ bản về giáo

dục - đào tạo được khái quát trên nhiều bình diện, từ góc độ những quan điểm chung nhất có tính triết lý giáo dục đến những luận điểm cụ thể chỉ đạo các mặt của hoạt động giáo dục - đào tạo con người Việt Nam. Tư tưởng đó được thể hiện trong các bài nói, bài viết, thư từ... ở việc làm của chính Người trong thực tiễn xây dựng nền giáo dục nước nhà, ở cả con người và cuộc đời của Người. Do đó, khi nghiên cứu, tìm hiểu những tư tưởng đó của Người cần có cái nhìn tổng thể, bao quát, nhưng cũng cần hết sức chú ý đến tính chỉ đạo hoạt động thực tiễn. Bài viết này chỉ đề cập đến hai vấn đề là sự phát triển tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh khảo sát theo thời gian và cấu trúc tư tưởng giáo dục của Người.

1. Sự phát triển tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh khảo sát theo thời gian:

Để hiểu được bản chất của tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh cần xem xét những tư tưởng của Người dưới một dạng tổng thể, trong quá trình vận động và phát triển của chúng. Đặc biệt, cần chú ý quan sát sự vận động và phát triển của tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh theo thời gian xem chúng có tuân theo những quy luật nào không, lưu ý đến phần ổn định và phần biến đổi trong quá trình phát triển để rút ra những bài học khi vận dụng tư tưởng vào những điều kiện khác nhau. Với mục đích đó, tác giả đã lập bảng biến thiên để theo dõi sự thay đổi, số lần phát biểu về các vấn đề giáo dục của Hồ Chí Minh theo thời gian như sau:

* Trường Sĩ quan Chính trị, TP. Bắc Ninh.

Bảng thống kê về số lần phát biểu của Chủ tịch Hồ Chí Minh về giáo dục theo thời gian

Năm	Số lần phát biểu
1945	4
1946	6
1947	13
1948	3
1949	2
1950	11
1951	3
1952	2
1953	0
1954	3
1955	20
1956	19

Năm	Số lần phát biểu
1957	4
1958	4
1959	12
1960	3
1961	5
1962	2
1963	6
1964	8
1965	0
1966	0
1967	0
1968	3
1969	5

Bảng trên cho thấy, ba thời điểm mà Chủ tịch Hồ Chí Minh phát biểu nhiều nhất về giáo dục là vào những năm 1947 (13 lần) và năm 1955 (20 lần), 1956 (19 lần).

Năm 1947 là năm mà cuộc Cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân mới bắt đầu, cuộc kháng chiến chống Pháp đang ở giai đoạn cực kỳ ác liệt. Nhà trường cần được cải cách cho phù hợp với yêu cầu và hoàn cảnh chiến tranh. Những bài phát biểu của Chủ tịch Hồ Chí Minh về giáo dục đã là những chỉ thị có tính chất định hướng cho cuộc cải cách giáo dục lần thứ nhất, tiến hành vào năm 1950. Cuộc cải cách lần này đã có những quyết sách rất quan trọng làm cho hệ thống giáo dục quốc dân có khả năng chuẩn bị tốt

nguồn nhân lực cho công cuộc kháng chiến và kiến quốc dài lâu. Tháng 7 năm 1950, Đề án "*Cải cách giáo dục*" lần thứ nhất đã được Hội đồng Chính phủ thông qua với nội dung cơ bản sau:

Đây là nền giáo dục *của dân, do dân, vì dân*.

Chuyển hệ thống giáo dục phổ thông 12 năm thành hệ thống giáo dục phổ thông 9 năm.

Mục tiêu giáo dục là đào tạo thế hệ trẻ thành những người công dân trung thành với Tổ quốc, có năng lực và phẩm chất phục vụ đất nước.

Phương châm: Học đi đôi với hành, lý luận gắn liền với thực tiễn.

Nội dung giáo dục phổ thông: Ngoài các môn Tiếng Việt, Văn, Toán, Lý, Hoá, Sinh, còn có thêm các môn học mới như: Thời sự - Chính trị, Giáo dục công dân, Tăng gia sản xuất.

Bên cạnh giáo dục phổ thông còn có giáo dục bình dân học vụ cả 3 cấp cho người lớn, giáo dục chuyên nghiệp và giáo dục đại học.

Thời kỳ này, việc dạy học tiến hành trong điều kiện chiến tranh vô cùng gian khổ, thời gian học bị rút ngắn, nhưng chất lượng học lại tốt. Những học sinh được đào tạo trong thời kỳ này đều trung thành với Tổ quốc, nhiều người này đã thành đạt, trở thành các cán bộ cốt cán trong bộ máy Nhà nước và quân đội.

Năm 1955, 1956 là lúc cuộc kháng chiến chống Pháp sau nhiều năm chiến đấu gian khổ, đã dành được thắng lợi. Thắng lợi tuy vinh quang và to lớn, nhưng chưa trọn vẹn: Miền Bắc đã được hoàn toàn giải phóng, nhưng miền Nam còn bị địch kiểm soát, đất nước còn tạm thời bị chia cắt làm hai miền. Do vậy, cần nhanh chóng xây dựng miền Bắc vững mạnh, đưa miền Bắc tiến lên chủ nghĩa xã hội, đồng thời làm hậu thuẫn cho việc đấu tranh thống nhất nước nhà. Nhiệm vụ cách mạng mới đòi hỏi phải chuẩn bị nguồn nhân lực mới và cần tiến hành một cuộc cải cách giáo dục mới hiện đại hơn và quy mô to lớn hơn. Đây là thời kỳ Chủ tịch Hồ Chí Minh phát biểu nhiều nhất về các vấn đề giáo dục trong suốt đời hoạt động của Người và chỉ đạo cuộc cải cách giáo dục lần thứ 2 năm 1956 thắng lợi.

Tháng 3 năm 1956 Đề án "*cải cách giáo dục*" lần thứ hai được Hội đồng Chính phủ thông qua với nội dung cơ bản sau đây:

Thực hiện hệ thống giáo dục phổ thông 10 năm. Điều này cho phép hoà nhập nền giáo dục nước ta với hệ thống giáo dục các nước xã hội chủ nghĩa.

Mục tiêu: Đào tạo, bồi dưỡng thế hệ thanh niên và thiếu nhi trở thành những người phát triển về mọi mặt, những công dân tốt, trung thành với Tổ quốc, những người lao động tốt, cán bộ của nước nhà, có tài có đức để phát triển chế độ dân chủ nhân dân, tiến lên xây dựng chủ nghĩa xã hội ở nước ta, đồng thời để thống nhất nước nhà trên cơ sở độc lập và dân chủ.

Phương châm: Liên hệ lý luận với thực tiễn, gắn nhà trường với đời sống.

Nội dung: Giáo dục toàn diện, gồm 4 mặt: Đức, trí, thể, mỹ.

Phương pháp: Tăng cường thực hành, tăng cường lao động sản xuất, chú ý nhiều hơn đến ứng dụng tri thức vào cuộc sống.

Nhìn chung, giáo dục được chuyển từ thời chiến tranh sang hoà bình. Nhà trường được tổ chức quy củ, trường lớp khang trang, nội dung các môn học tự nhiên ngang tầm với nội dung giảng dạy trong nhà trường các nước xã hội chủ nghĩa khác.

Như vậy, từ sự khảo sát trên cho thấy, tư tưởng giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh xuất hiện một cách có quy luật luôn gắn bó với sự vận động và phát triển của Cách mạng Việt Nam, luôn đáp ứng yêu cầu đào tạo nguồn nhân lực và nhân tài kịp thời nhằm đáp ứng những yêu cầu cụ thể của cách mạng, của sự phát triển kinh tế - xã hội.

2. Cấu trúc tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh:

Theo tác giả Thái Duy Tuyên¹, điều cần nhấn mạnh khi nói đến tư tưởng là phải nói tới *tính hệ thống*. Nói đến tư tưởng nào đó là phải nói đến hệ thống các quan điểm mang tính nhất quán, tính lôgic. Điều này cho thấy, khi nói đến tư tưởng giáo dục có thể nói về các tư tưởng giáo dục trên các bình diện khác nhau, nhưng điều quan trọng nhất là tính hệ thống. Đã là tư tưởng về quá trình

giáo dục thì nó phải được quán triệt từ mục tiêu đến nội dung, phương pháp và tổ chức... Tư tưởng giáo dục của Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng vậy. Tìm hiểu cấu trúc tư tưởng giáo dục của Hồ Chí Minh, có thể tiếp cận trên các lĩnh vực chủ yếu là:

Vị trí, vai trò của giáo dục. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã 13 lần phát biểu về vấn đề này. Tinh thần căn bản trong những lần phát biểu đó, Hồ Chí Minh đều khẳng định vai trò to lớn của giáo dục đối với sự nghiệp cách mạng và đối với sự phát triển nhân cách của con người mới.

Ngay sau khi Cách mạng tháng 8 năm 1945 thành công, mặc dù công việc đất nước còn đang ngổn ngang, bẽ bộn, các thế lực phản động trong và ngoài nước phá hoại điên cuồng cách mạng, kinh tế tài chính kiệt quệ, nạn đói khủng khiếp đang hoành hành, nhưng, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhận thức rõ vai trò to lớn của giáo dục đối với sự nghiệp cách mạng của dân tộc, đối với công cuộc nâng cao dân trí, xây dựng và kiến thiết đất nước. Trong sáu nhiệm vụ cấp bách của Nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hòa, Người đã đề cập tới 2 nhiệm vụ liên quan tới giáo dục - đào tạo, đó là nhiệm vụ thứ 2 và nhiệm vụ thứ 4. Trong đó, nhiệm vụ thứ 2 được Người khẳng định: "*Một dân tộc dốt là một dân tộc yếu... Vì vậy, tôi đề nghị chính phủ phải mở một chiến dịch chống nạn mù chữ*"².

Khi cả nước thực hiện đồng thời hai nhiệm vụ chiến lược, Chủ tịch Hồ Chí Minh càng coi trọng vai trò của giáo dục. Trong thư gửi các cán bộ giáo dục, học sinh, sinh viên các trường và các lớp bổ túc văn hoá ngày 31-8-1960, Người đã chỉ rõ: "*Văn hoá giáo dục là một mặt trận quan trọng trong công cuộc xây dựng CNXH ở miền Bắc và đấu tranh thực hiện thống nhất nước nhà*". Vì vậy, Người kêu gọi văn hoá giáo dục phải phát triển mạnh để phục vụ yêu cầu cách mạng. Người còn đánh giá cao tác dụng to lớn của giáo dục trong quá trình phát triển kinh tế, văn hóa: "*Không có giáo dục, không có cán bộ thì cũng không nói gì đến kinh tế và văn hóa*".

Tiếp tục khẳng định vai trò to lớn của giáo dục, trong bài nói chuyện tại lớp học chính trị của các giáo viên cấp II, cấp III toàn miền Bắc (ngày 13-9-1958), Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định một tư tưởng mang ý nghĩa chiến lược về đào tạo con người: "*Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người*". Đây là một tư tưởng, một chiến lược rất quan trọng đối với công cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa. Xét đến cùng, mục tiêu của cuối cùng của cách mạng xã hội chủ nghĩa là nhằm giải phóng hoàn toàn con người, đưa con người lên địa vị làm chủ thực sự, bảo đảm cho con người có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc. Điều này chỉ có thể có được là bằng mọi nỗ lực của cách mạng, đem lại cho con người sự phát triển về mọi mặt cả trí tuệ, đạo đức, sức khỏe, tinh thần, mà điều đó có sự đóng góp hết sức to lớn của giáo dục.

Tính chất của nền giáo dục. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã phát biểu 9 lần về vấn đề này. Theo đó, Hồ Chí Minh luôn khẳng định, nền giáo dục mới phải là nền giáo dục của dân, do dân, vì dân, là nền giáo dục cách mạng, được xây dựng theo nguyên tắc giáo dục xã hội chủ nghĩa, là nền giáo dục tiên tiến, mang đậm tính dân tộc, tính nhân văn và tính quốc tế.

Mục đích giáo dục. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã phát biểu 3 lần về mục đích xây dựng hệ thống giáo dục. Đồng thời, Người còn phát biểu 5 lần về mục đích giáo dục nhân cách.

Trong "*Thư gửi học sinh*" tháng 9 năm 1945, Bác đã khẳng định: "*Ngày nay các em may mắn hơn cha anh ta là được hấp thụ một nền giáo dục độc lập, một nền giáo dục nó sẽ đào tạo các em nên những người công dân hữu ích cho nước Việt Nam, một nền giáo dục làm phát triển hoàn toàn những năng lực vốn có của các em*"⁴. Để đạt được mục tiêu đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định mỗi công dân Việt Nam, đặc biệt là thế hệ trẻ phải được giáo dục một cách toàn diện: "*Trong việc giáo dục và học tập, phải chú trọng đầy đủ các mặt: đạo đức cách*

mạng, giác ngộ xã hội chủ nghĩa, văn hoá, kĩ thuật, lao động và sản xuất".

Nguyên lý giáo dục. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã phát biểu 22 lần về nguyên lý giáo dục. Theo đó, nguyên lý của nền giáo dục mới là thống nhất giữa lý luận và thực tiễn, học đi đôi với hành, giáo dục kết hợp lao động sản xuất, kết hợp gia đình, nhà trường và xã hội trong giáo dục. Theo tinh thần đó, nội dung nguyên lý giáo dục của nền giáo dục ở nước ta hiện nay được hiểu trên các khía cạnh chính như sau:

Thứ nhất, phải thực hiện tốt vấn đề học đi đôi với hành. Phải coi hành vừa là mục đích, vừa là phương tiện của việc học. Phải kết hợp học với hành trong toàn bộ quá trình giáo dục.

Thứ hai, phải thực hiện tốt sự gắn kết chặt chẽ giữa giáo dục với lao động sản xuất. Phải coi lao động sản xuất và các mặt hoạt động của xã hội vừa là mục đích, vừa là phương tiện của toàn bộ quá trình giáo dục.

Thứ ba, phải thực hiện tốt sự gắn kết chặt chẽ giữa lý luận với thực tiễn trong quá trình giáo dục. Trong đó, phải coi thực tiễn là mục đích, là tiêu chuẩn, là công cụ, phương tiện của quá trình giáo dục.

Thứ tư, phải thực hiện tốt sự gắn kết chặt chẽ giữa giáo dục của nhà trường kết hợp với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội. Tạo ra một hợp lực thống nhất của cả ba lực lượng đó trong quá trình giáo dục.

Nội dung giáo dục. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã phát biểu 16 lần về nội dung giáo dục với tinh thần giáo dục toàn diện, có hệ thống, thiết thực. Người khẳng định mỗi công dân Việt Nam, đặc biệt là thế hệ trẻ phải được giáo dục một cách toàn diện: "*Trong việc giáo dục và học tập, phải chú trọng đầy đủ các mặt: đạo đức cách mạng, giác ngộ XHCN, văn hoá, kĩ thuật, lao động và sản xuất*". Đây là những nội dung giáo dục hết sức cơ bản, gắn bó chặt chẽ với nhau, làm nền tảng cho sự phát triển con người Việt Nam mới. Đó cũng là những nội dung hoạt động chủ yếu của nhà trường xã hội chủ nghĩa trong quá trình đào tạo, huấn luyện

học sinh. Trong Thư gửi các em học sinh ngày 24-10-1955, Người đã chỉ rõ:

- *Thể dục: làm cho thân thể mạnh khoẻ, đồng thời cần giữ gìn vệ sinh riêng và vệ sinh chung.*

- *Trí dục: Ôn lại những điều đã học, học thêm những tri thức mới.*

- *Mĩ dục: Để phân biệt cái gì là đẹp, cái gì là không đẹp.*

- *Đức dục: Là yêu tổ quốc, yêu nhân dân, yêu lao động, yêu khoa học, yêu trọng của công.*⁵

Phương pháp giáo dục. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã phát biểu 23 lần về phương pháp dạy học, giáo dục.

Về phương châm, phương pháp giáo dục, Hồ Chí Minh đã chỉ rõ là lí luận liên hệ với thực tiễn, học đi đôi với hành vì Người cho rằng: "*Thống nhất giữa lý luận và thực tiễn là một nguyên tắc căn bản của Chủ nghĩa Mác - Lê nin. Thực tiễn không có lý luận hướng dẫn thì thành thực tiễn mù quáng. Lý luận mà không liên hệ với thực tiễn là lý luận suông. Lý luận cốt để áp dụng vào công việc thực tế...Dù xem được hàng ngàn vạn quyển lý luận nếu không biết đem ra thực hành, thì khác nào cái hòm đựng sách*"⁶. Đồng thời, Người chỉ rõ, học phải đi đôi với hành, chứ không phải nói suông, nhằm áp dụng vào việc làm, biến những điều đã học thành hoạt động thực tế: "*Học với hành phải đi đôi. Học mà không hành thì học vô ích. Hành mà không học thì hành không trôi chảy*"⁷. Người phê phán cách "học gạo", "học vẹt" và thường khuyên nhủ các em: "*Không nên học vẹt, học phải suy nghĩ, phải liên hệ với thực tế, phải có thí nghiệm và thực hành. Học và hành phải kết hợp với nhau*".

Hồ Chí Minh còn khẳng định, trong giáo dục phải kết hợp giữa nhà trường phải với gia đình và xã hội. Bởi vậy, trong Thư gửi các em học sinh nhân ngày khai trường năm học 1955-1956, Bác đã viết: "*Giáo dục các em là việc chung của gia đình, trường học và xã hội.* Ngày 1-6-1969, trong bài "Nâng cao trách nhiệm chăm sóc và giáo dục thiếu niên, nhi đồng", Người nhắc nhở: "*Thiếu niên, nhi*

đồng là người chủ tương lai của nước nhà. Vì vậy chăm sóc và giáo dục tốt các cháu là nhiệm vụ của toàn Đảng, toàn dân. Công tác đó phải kiên trì, bền bỉ... Vì tương lai con em ta, dân tộc ta, mọi người, mọi ngành phải có quyết tâm chăm sóc và giáo dục các cháu bé cho tốt, trước hết các gia đình (tức ông bà, cha mẹ, anh chị) phải làm thật tốt công việc này". Đi vào từng lĩnh vực của quá trình giáo dục, Hồ Chí Minh còn chỉ rõ các phương pháp cụ thể đó là:

Đối với vấn đề phương pháp huấn luyện: phải sử dụng tổng hợp, đa dạng các phương pháp huấn luyện. Cần chú trọng thực hiện một số vấn đề chính là:

- Phải tổ chức các lớp huấn luyện chu đáo, lấy tự học làm cốt, có thảo luận và chỉ đạo giúp vào.

- Huấn luyện từ dưới lên, phân chia các nội dung huấn luyện khoa học.

- Quá trình huấn luyện phải gắn lý luận với công tác thực tế. Học tập theo nguyên tắc kinh nghiệm và thực tế phải đi liền nhau.

- Huấn luyện phải nhằm đúng nhu cầu cần dùng, cần thiết của xã hội, quân đội, của người được huấn luyện. Sắp xếp và tổ chức quá trình huấn luyện phải chặt chẽ, khoa học.

- Huấn luyện phải chú trọng việc cải tạo tư tưởng, biết tổ chức thi đua tốt trong hoạt động huấn luyện.

- Huấn luyện phải có kiểm tra, thi khảo và thưởng phạt.

- Phải lựa chọn cẩn thận đội ngũ phụ trách huấn luyện. Cần đầu tư tốt cho hoạt động huấn luyện.

Về phương pháp giáo dục nhân cách: Quá trình giáo dục nhân cách cần sử dụng tổng hợp các phương pháp giáo dục. Trong đó cần chú ý thực hiện tốt các phương pháp cơ bản là:

- Phương pháp thuyết phục.

- Phương pháp nêu gương.

- Phương pháp rèn luyện.

- Phương pháp bắt buộc, xử phạt.

- Phương pháp tự phê bình và phê bình.

- Phương pháp thi đua.

Chủ tịch Hồ Chí Minh còn đặc biệt đề cao vai trò của tự học, tự giáo dục. Người cho rằng phải biết tự động học tập, phải biết lấy tự học làm cốt: "*Học ở mọi lúc, mọi nơi, học ở trường, ở thầy, ở bạn, học ở sách vở, học ở nhân dân, càng tiến bộ, càng phải học*"⁸.

Đội ngũ giáo viên. Chủ tịch đã phát biểu 26 lần về vấn đề này. Người luôn khẳng định vai trò rất quan trọng và đặt ra yêu cầu cao đối với đội ngũ giáo viên.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đánh giá rất cao vai trò, vị trí đội ngũ nhà giáo trong xã hội và trong sự nghiệp cách mạng. Người nói: "*Nhiệm vụ giáo dục rất quan trọng và vẻ vang, vì nếu không có thầy giáo thì không có giáo dục... Không có giáo dục, không có cán bộ thì cũng không nói gì đến kinh tế văn hoá. Trong việc đào tạo cán bộ giáo dục là bước đầu*"⁹. Người nhấn mạnh việc đào tạo, chuẩn hoá đội ngũ nhà giáo đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp giáo dục đồng thời yêu cầu đội ngũ nhà giáo phải làm kiểu mẫu: "*Không phải ai cũng huấn luyện được... Người huấn luyện của đoàn thể phải làm kiểu mẫu về mọi mặt: tư tưởng, đạo đức, lối làm việc*"¹⁰. Theo Người, công việc giáo dục là một công việc không hề đơn giản, dễ dàng. Người giáo viên phải hiểu rõ mục tiêu, nhiệm vụ, phương châm, phương pháp giáo dục, phải có kiên thức sâu rộng, phải tự mình phấn đấu vươn lên. Người dạy: "*Người huấn luyện nào tự cho mình đã biết đủ cả rồi thì người đó là người dốt nhất*"¹¹.

Bên cạnh đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã phát biểu 8 lần về tập thể học sinh, chỉ rõ động cơ, mục đích học tập của học sinh và 4 lần về hình thức tổ chức giáo dục.

Như vậy, những quan điểm về giáo dục của Hồ Chí Minh là một chỉnh thể thống nhất, quan hệ chặt chẽ, tác động tương tác, hỗ trợ và chế ước nhau tạo thành hệ thống tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh. Những tư tưởng đó được hình thành trên những nền tảng lý luận - thực tiễn khoa học, vững chắc, gắn với sự vận động và phát triển của Cách mạng Việt Nam. Hệ thống tư tưởng đó có ý

nghĩa to lớn, không chỉ góp phần định hướng, nâng cao chất lượng, hiệu quả thực tiễn hoạt động giáo dục của đất nước, mà còn là cơ sở phương pháp luận định hướng cho sự phát triển của lý luận giáo dục hiện nay.

Chú thích

1. Thái Duy Tuyên, 2003. *Cơ sở triết học của tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh*, Đề tài Bộ, Mã số B 2001-49-16, Hà Nội.
2. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, Tập 4, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr. 8.
3. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, Tập 9, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr. 222.
4. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, tập 4, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.32.
5. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, tập 7, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.341.
6. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, tập 8, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr. 496.
7. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, tập 6, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr. 50.
8. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, tập 6, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr. 45.
9. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, tập 8, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.184.
10. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, tập 6, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr 46.
11. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, tập 6, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.46.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục, 1990. *Bác Hồ - Nhà giáo dục lớn của dân tộc*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
2. Hồ Chí Minh, 2000. *Toàn tập*, Tập 1-12, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
3. Nguyễn Lân, 1990. *Hồ Chủ Tịch - Nhà giáo dục vĩ đại*, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội.
4. Luật Giáo dục, 2005. Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
5. Thái Duy Tuyên, 2003. *Cơ sở triết học của tư tưởng giáo dục Hồ Chí Minh*, Đề tài cấp Bộ, Mã số B 2001-49-16. Hà Nội.
6. Thái Duy Tuyên, 2007. *Triết học giáo dục Việt Nam*, Nxb. Đại học Sư phạm, Hà Nội.
7. Võ Nguyên Giáp, 1991. *Tư tưởng Hồ Chí Minh quá trình hình thành và phát triển*, Nxb. Sự thật, Hà Nội.

